

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Розглянуто підходи в дисертаційних роботах до вирішення проблемних питань з обліку виробничих запасів на підприємстві. Охарактеризовано основні результати досліджень та вказано їхні позитивні результати. Висловлено думку про необхідність подальших досліджень з обліку виробничих запасів.

Ключові слова: виробничі запаси, облік, дисертаційні дослідження

Kuzmin Dm.

PROBLEMATIC AREAS OF INVENTORIES IN THESIS INVESTIGATIONS

Approaches to solving problematic issues of inventories in the enterprise in thesis investigations are examined. The main results of investigations are characterized and its positive sides are pointed. The point of view about the necessity of further investigations of inventories is expressed.

Keywords: inventories, accounting, thesis investigations

1. Вступ

Бухгалтерський облік виробничих запасів є досить складним процесом, що потребує точності. Від правильності ведення обліку виробничих запасів залежить достовірність даних про отриманий підприємством прибуток і збереження самих виробничих запасів. Не дивлячись на те, що виробничі запаси стали одним з головних об'єктів бухгалтерського обліку і підлягають досить ретельному їх контролю, окремі питання щодо їх обліку та контролю залишаються все ж недостатньо вивченими і потребують окремого розгляду.

Значна частина науковців, таких як: С. В. Драч [1], О. М. Кундеус [2], О. В. Мурашко [3], А. М. Поплюйко, С. М. Хмелевський [6] та інші проводили дослідження та розкривали існуючі недоліки облікового відображення виробничих запасів, їх аналізу та контролю, та висвітлювали свої результати у дисертаційних роботах. За період з 2000 по 2012 роки в Україні було захищено 25 дисертацій на здобуття кандидата економічних наук та доктора економічних наук за різними спеціальностями. Нами ж зосереджена увага на дослідженнях, що проводили науковці за спеціальністю "Бухгалтерський облік, аналіз та аудит". Їх за даний період налічується 13 робіт. Проте значна частина питань, пов'язаних з обліком виробничих запасів, потребують подальшого дослідження.

Мета статті – дослідити проблемні питання обліку виробничих запасів та узагальнити напрацьовані шляхи вирішення їх.

2. Характеристика результатів дисертаційних досліджень щодо виробничих запасів

Розглянувши дані автореферати, нами виокремлено ряд проблемних питань щодо бухгалтерського обліку та аналізу виробничих запасів.

2.1. Пошук більш раціональної класифікації виробничих запасів для потреб бухгалтерського обліку. Науковці звертають увагу на неточності та недоліки існуючої класифікації виробничих запасів і намагаються їх усунути. Вони надають пропозиції щодо її удосконалення, зосереджуючи увагу на специфіці діяльності підприємств в різних галузях промисловості. Наприклад, С. В. Драч [1] запропонував удосконалення діючої класифікації виробничих запасів із врахуванням специфіки м'ясної промисловості, О. М. Кундеус [2] удосконалив її для скляної промисловості.

Таким чином, проблема пошуку більш раціональної класифікації виробничих запасів є досить актуальною. Багато науковців торкалися зазначеного питання у своїх працях. Відсутня єдина класифікація виробничих запасів, яка б підходила кожному підприємству. При її обранні необхідно враховувати специфіку діяльності компанії та галузь промисловості, в якій вона функціонує.

2.2. Недостатність нормативного забезпечення бухгалтерського обліку виробничих запасів в Україні. При організації бухгалтерського обліку виробничих запасів необхідно користуватись законодавчими та нормативними документами України. Всі вони повинні повністю розкривати всі аспекти бухгалтерського обліку виробничих запасів в Україні та порядок відображення інформації про них у фінансовій звітності. На жаль, існують певні проблеми щодо цього питання.

О. В. Мурашко досліджував проблему нормативного забезпечення бухгалтерського обліку виробничих запасів в Україні. Науковець визначив необхідність доповнення до діючої Інструкції по інвентаризації товарно-матеріальних цінностей в частині використання сучасних засобів виміральної і обчислювальної техніки із застосуванням реєструючих приладів та ваг з відображенням

фактичної наявності матеріальних цінностей на електронних носіях інформації [3].

Отже, незважаючи на те, що документів з регулювання обліку виробничих запасів існує чимало, проте окремі питання нормативного регулювання їх обліку залишаються нерозкритими, тому потрібно вдосконалювати нормативну базу.

2.3. Вибір найоптимальнішого методу оцінки виробничих запасів. Важливе значення при формуванні облікової політики підприємства приділяється оцінці. При цьому вагоме місце посідає оцінка виробничих запасів при їх вибутті, оскільки саме тут виникають проблемні питання, пов'язані з вибором найбільш оптимального методу, варіанту впливу на вартість продукції, що виготовляється, ціну готових виробів, попит споживачів і розмір прибутку, одержаного від реалізації продуктів праці, з урахуванням специфіки галузі підприємства.

С. В. Драч, досліджуючи бухгалтерський облік та аналіз виробничих запасів на підприємствах м'ясної промисловості, в своїй дисертаційній роботі визначила, що на м'ясокомбінатах доцільно використовувати метод середньозваженої собівартості для оцінки виробничих запасів при їх вибутті, оскільки саме цей метод дає можливість оптимізувати виробничі запаси [1]. Отже, проблема вибору найоптимальнішого методу оцінки виробничих запасів є досить вагомою.

2.4. Вдосконалення бухгалтерського обліку виробничих запасів та їх відображення у фінансовій звітності. Щодо удосконалення відображення виробничих запасів в бухгалтерському обліку, то ряд авторів пропонують свої вирішення цієї проблеми з врахуванням специфіки галузі промисловості, в якій проводяться дослідження. Зокрема, О. М. Кундеус запропонував розмежувати облік транспортних і заготівельно-складських витрат, відкривши два окремі субрахунки до рахунку 20 "Виробничі запаси", а саме 20.10 "Транспортні витрати" та 20.11 "Заготівельно-складські витрати" [2]. Це дасть змогу більш точно визначати первісну вартість виробничих запасів. Нами визначено, що проблема відображення в бухгалтерському обліку виробничих запасів є актуальною. Це питання викликало інтерес в багатьох науковців.

2.5. Удосконалення форм первинних документів і облікових реєстрів для виробничих запасів та процесу документообігу. Однією з умов правильного здійснення бухгалтерського обліку є наявність і достовірність первинних документів. При здійсненні господарської діяльності виникає необхідність фіксування операцій у відповідних документах, на підставі яких здійснюються записи у бухгалтерському обліку. Тому проблема первинного обліку виробничих запасів посідає одне з перших місць в організації виробничого процесу і потребує розробок для її вирішення.

Для удосконалення форм первинних документів з надходження, витрачання та переробки виробничих запасів для молокопереробних підприємств О. В. Сайко розроблено такі відомості як: "Зведена відомість надходження і витрачання молочної сировини", "Зведена відомість переробки молока і

виходу готової продукції", "Відомість витрачання молочної сировини на виробництво продукції", які відповідають вимогам нормативного законодавства та враховують галузеві особливості молокопереробної промисловості. Також, розроблено бухгалтерську документацію для обліку зворотних відходів, яка забезпечить відображення їх кількісно-вартісного балансу та забезпечить правильне визначення впливу їх величини на рівень собівартості молочної продукції [4, с. 16].

2.6. Удосконалення методики аудиту виробничих запасів. Це питання є на сьогодні актуальним, оскільки у більшості підприємств, обсяг операцій яких з виробничими запасами є досить значним, виникають труднощі зі здійсненням їх перевірки. У зв'язку з цим, окремі автори, в проаналізованих нами дисертаційних роботах, приділяють увагу аудиту виробничих запасів.

Вирішуючи це проблемне питання, частина авторів запропонували ефективні, на їхню думку, методики аудиту виробничих запасів. Зокрема, Сулейман Махмуд Фасфус Фуад розробив програму аудиту операцій із запасами на підприємствах хлібопекарної галузі. Автор визначив мету, завдання, зазначив джерела інформації, навів перелік об'єктів, питань, що вимагають вивчення в процесі проведення аудиторської перевірки операцій із запасами [5]. Також, С. М. Хмелевський запропонував розроблену ним методику аудиту виробничих запасів в хлібопекарній галузі. Автор вважає, що аудиторську перевірку необхідно здійснювати таким чином. На підготовчому етапі аудиторської перевірки інформацію про сукупність матеріальних запасів доцільно узагальнити у вигляді таблиці. На етапі фактичної перевірки, разом з методом спостереження, застосовувати метод тестування систем контролю. На завершальному етапі, складаючи аудиторський звіт, доцільно передбачити такі розділи: встановлені факти порушень; критерії оцінки фактів порушень; наслідки порушень; причини порушень; рекомендації щодо усунення виявлених порушень [6]. На нашу думку, така програма аудиту є значно ефективнішою.

Таким чином, хоч в проаналізованих дисертаційних роботах лише невелика частина науковців звертали увагу на проблему удосконалення методики аудиту виробничих запасів, але вона є досить вагомою, оскільки саме аудиторська перевірка допомагає виявити всі порушення, які були здійсненні стосовно даного об'єкта обліку.

3. Висновки

За результатами проведеного нами дослідження, можна визначити, що за період з 2000-2012 років у дисертаційних роботах найбільше розглядалася проблема стосовно організації процесу бухгалтерського обліку, контролю та аналізу виробничих запасів та удосконалення відображення інформації про виробничі запаси в бухгалтерському обліку, їх розкриття у фінансовій звітності. Дане проблемне питання і на сьогодні залишається актуальним. Це свідчить про те, що виробничі запаси є одними з основних об'єктів обліку, а процес

їхнього облікового відображення доволі складний, і, хоча й існує значна кількість наукових досліджень з цього питання, але все ж необхідно приділяти увагу розробці нових пропозицій для вирішення проблем обліку виробничих запасів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Драч С. В. Економічний аналіз виробничих запасів підприємств (на прикладі м'ясокомбінатів України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / С. В. Драч. – Тернопіль, 2001. – 19 с.
2. Кундеус О. М. Облік та аналіз використання виробничих запасів: сучасний стан і перспективи розвитку (на прикладі підприємств скляної промисловості України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / О. М. Кундеус. – Тернопіль, 2002. – 16 с.
3. Мурашко О. В. Облік і контроль матеріальних запасів (на матеріалах підприємств хлібопекарної промисловості) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / О. В. Мурашко. – К., 2006. – 20 с.
4. Сайко О. В. Облік і контроль виробничих запасів (на прикладі підприємств молокопереробної промисловості України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / О. В. Сайко. – К., 2004. – 21 с.
5. Фуад А. Ф. Облік і аудит запасів: світова практика та особливості в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Аль Фасфус Фуад Сулейман Махмуд. – К., 2003. – 22 с.
6. Хмелевський С. М. Облік і внутрішній аудит матеріальних запасів (на матеріалах підприємств хлібопекарної галузі промисловості) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / С. М. Хмелевський. – К., 2003. – 25 с.